

EXPOSITIE VAN VAN TIJN EN VOLGER

Misère van opgeheven bedrijf op ingetogen wijze verbeeld

Willeke van Tijn en Gerbrand Volger: Project Van Gelder Papier. Tot en met 14 januari in Aorta, Spuistraat 189 Amsterdam (11 tot 21 u.). Daarna in Wormer en in de Vleeshal in Haarlem. Brochure kost tien gulden.

De diepe ellende waarmee het verval van de Nederlandse industrie gepaard gaat, wordt krachtig en aangrijpend uitgedrukt in een tekst op een binnenmuur van de voormalige Van Gelder Papierfabriek in het Noordhollandse Wormer: *Klootzaken waarom gaan jullie vajiet*. Onmacht en woede samengebond in tweëndertig letters.

Een foto van dit nagelaten werk van een anonieme auteur — waarschijnlijk een van de ontslagen werknemers van Van Gelder — is opgenomen in een brochure die Max Pam en fotograaf Bert Nienhuis maakten over het Project Van Gelder Papier van de Amsterdamse schilders Willeke van Tijn en Gerbrand Volger. Zij werken sinds meer dan een jaar in het vrijwel lege fabrieksgebouw van Van Gelder in Wormer. In die periode maakten ze honderden tekeningen, gouaches en schilderijen van de fabriek in verval. Vijftig ervan zijn deze week te zien in galerie Aorta in Amsterdam.

Aorta is een perfecte plaats voor deze

expositie. In het gebouw, midden in Amsterdam, werd vroeger het Algemeen Handelsblad gemaakt. Jonge kunstenaars kraakten het, knapten het op en openden er een *kunstwerkplaats* die een steeds belangrijker plaats inneemt in het Amsterdamse kunstleven.

Vrijdagavond, bij de opening van de expositie, haalde H. J. A. Hofland herinneringen op uit de tijd dat er nog een krant werd gemaakt. Hij was de laatste hoofdredacteur van het Handelsblad. „Het is twaalfeneenhalf jaar geleden dat ik hier de laatste krant van het Algemeen Handelsblad uit de pers haalde. Waar u nu staat draaide een gigantische, donkerrode pers. Elke dag om drie uur 's middags kwam-ie op gang, dat was een heerlijk gevoel. Dit gebouw zinderde van leven.”

In 1970 kwam de fusie met de NRC. De krant moest uit Amsterdam vertrekken. Hofland: „In een stervend gebouw te zitten is een vreselijke ramp. U heeft er geen idee van wat een demoraliserend proces het is als je ziet hoe een eens bloeiend bedrijf aftakelt.”

Aftakeling

Die aftakeling wilden Van Tijn en Volger toen ze in 1981 hoorden dat de Van Gelder-fabriek in Wormer leeg zou komen. In het honderd jaar oude gebouw werkten tot dan zeshonderd werknemers. Van de gemeente kregen de kunstenaars toestemming de ont-

manteling van het gebouw te schilderen. Eind 1981 stelden ze er hun schilderezels op.

„Wij waren terechtgekomen in een soort Pompei,” zegt Willeke van Tijn in de brochure, „waar aanvankelijk alles nog stond: de tafels en de kopjes met de koffie er nog in. In een van de kantines was een kaartspel achtergelaten. Ook de fotoboeken van de bedrijfsfeestjes waren er nog. Willy Alberti en Rita Corita hadden er opgetreden” (...) „Het leek alsof iedereen bij het uitbreken van een besmettelijke ziekte was weggevlucht.”

De machines die na het faillissement in de fabriek waren blijven staan, werden een voor een weggehaald. Een tijd lang kwam nog elke werkdag een groepje werknemers. Ze poetsten wat, schreven wat in boeken en hielden zich strikt aan de schafturen. Ook deze groep viel uit elkaar. Van Tijn en Volger bleven alleen achter in de grote, kleurloze fabriek, waar nog altijd een zurige lucht hangt.

In het begin wilden ze vooral *mooi*e schilderijen maken. Ze zochten de schoonheid van het verval. Dit uitgangspunt bleek al snel ontoereikend in het stervend gebouw. In het werk dat nu te zien is hebben ze geprobeerd — wat Volger noemt — de *stemming* van het verval op te roepen. Ze zijn steeds abstracter gaan schilderen.

Gerbrand Volger en Willeke van Tijn voor een stuk schroot dat ze hebben meegenomen uit de voormalige fabriek van Van Gelder in Wormer. Het behoort nu tot de expositie in Aorta.

De schilderijen hebben een groot formaat, wat voor Willeke van Tijn een heel nieuwe manier van werken betekende. Ze stond bekend om haar kleine, kleurrijke en realistische schilderijen. In de Van Gelder-schilderijen overheersen grijs, zwart en wit. Van Van Tijn zijn vooral gouaches geëxposeerd, van Volger olieverschilderijen.

In Aorta, waar de grote doeken goed tot hun recht komen, zijn ook foto's te zien van het grauwe fabrieksinterieur. Tevens worden films vertoond, onder meer van de Vereniging tot Behoud van Monumenten en Bedrijven Zaanstad. Verder liggen er stille getuigen van de glorieus tijd van de Koninklijke Van Gelder: een cahier uit 1933 met een over-

zicht van de lonen, een monsterboekje, een foto van een personeelsuitstapje in de jaren vijftig en meer van dit soort dingen die men onbegrijpelijk genoeg heeft laten slingeren.

Het werk van Van Tijn en Volger is een lijkzang ter ere van een eens groot en krachtig bedrijf. Ze hebben deze „verschrikkelijke misère” (Hofland) ingetogen geschilderd. Het is geen verwerpelijke exploitatie van een dode, maar een liefdevolle, kunstzinnige rapportage over de gevolgen van de crisis. De schilderijen zijn een *document humain*, die in waarde zullen stijgen naarmate het post-industriële tijdperk naderbij komt.

THEO TEMMINK